

УМУМТАЪЛИМ МАКТАБЛАРИНИ ИННОВАЦИОН
БОШҚАРИШДАГИ МУАММОЛАРИ

*ISFT институти халқаро молия ва бухгалтерия
кафедраси в.б.доц. Н.Р.Пулатова*

Резюме: Ушбу мақолада мамлакатимиздаги умумтаълим мактабларининг янгича бошқарув тизимига ўтказиш муаммолари яъни инновацион бошқарув, инновацион мактаб тушунчалар ҳақида сўз юритилган.

Резюме: В этой статье рассматриваются проблемы перехода государственных школ к новой системе управления инновационному управлению, концепции инновационной школы.

Summary: This article discusses the problems of transition of public schools to a new system of management of innovative management, the concept of an innovative school.

Таянч сўзлар: инновация, инновацион бошқарув, инновацион мактаб, трансформация, инновацион менежер.

Ключевые слова: инновации, инновационный менеджмент, инновационная школа, трансформация, менеджер инноваций.

Key words: innovation, innovation management, innovation school, transformation, innovation manager.

Ҳозирги глобаллашуви даврида мамлакатимиздаги умумтаълим мактабларини таълим самарадорлиги оширишда бошқаришнинг янгича услуби яъни инновацион бошқарув, инновацион мактаб тушунчаларини жорий этиш долзарб вазифа хисобланади. Ривожланишнинг инновацион йўлига ўтган мамлакат учун таълим тизимига олға қараб силжиш учун рағбатлантириш ҳаётий жиҳатдан муҳимдир. Бу шу ҳақида хулоса чиқаришга имкон берадики, таълим тизимида инновацион жараёнларнинг сабабларини, тузилмасини, динамикасини ва эҳтимолий келажагини тадқиқ қилишга мавжуд ижтимоий буюртма шакллангандир. Мазкур ижтимоий буюртманинг субъектлари бўлиб ижтимоий-иқтисодий ривожланишнинг устувор йўналишлари қаторига инновацион фаолиятни ҳам қўшган давлат; умуман олганда, ривожланишнинг инновацион йўлини танлаб олган ва унинг асоси сифатида умумий таълимнинг ривожланишига ўткир эҳтиёж сезаётган бутун жамият; бола ҳозирги ижтимоий-иқтисодий шарт-шароитларда талаб кучли бўлган сифатли таълимни олишидан манфаатдор бўлган оила; шахсий салоҳиятини юзага чиқариши ўзи ўқийдиган мактабнинг таълим имкониятларига боғлиқ бўладиган ўқувчилар саналади. Сўнгги ўн йилликларда рўй бераётган ижтимоий-иқтисодий жараёнлар

таълимда янгича ёндашувларни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш йўли билан умумтаълим мактабларини модернизациялашнинг йўллари излаб топилишини рағбатлантирди. Бунга эришиш бошқарув сифатини ошириш орқали мумкин бўлиб, унинг кўрсаткичи сифатида таълим фаолиятининг инновационлиги саналади. Бугунги ижтимоий ва иқтисодий шароитларда инновационлик асосан таълим фаолиятининг аниқ ва уйғун ҳолда ташкил этилишига боғлиқ бўлади. Мана шунга боғлиқ ҳолда бош роль энг аввало, ташкилот раҳбарига ажратилади, чунки, айнан унинг касбий ва шахсий сифатларига бутун таълим жараёни қанчалик самарали ташкил этилганлиги боғлиқ бўлади. Фақат таълим муассасаси раҳбари раҳбарликнинг тўғри фаолиятини танлаш орқали таълим муассасасидаги инновацион жараёнларга самарали таъсир кўрсатиши мумкиндир. Бу борада мос ҳолдаги бошқарув фаолиятининг шакллантирилиши ҳисобига ўрта умумтаълим мактабининг барқарор инновацион ривожланишини таъминловчи бошқарув киши, жамият ва давлатнинг манфаатлари йўлида замонавий таълимни ривожлантиришнинг объектив эҳтиёжи бўлиб ҳисобланади. Ҳозирги кунда инновациялар трансформациялар ўқув жараёнини ўзгартиради, уларнинг мақсади муаммоли вазиятлардоирасида натижаларга эришишдир. Шунга кўра оддий мактабни инновацион мактабга айлантиришда ўзига хос муаммолари мавжуд. Бунга таълим муассасасини ривожлантиришнинг стратегик мақсади сифатида унинг инновацион типдаги муассасага айлантирилишини, тактик мақсад сифатида эса шунга мос ҳолдаги бошқарув фаолиятини танлаб олиш йўли билан эришиш мумкин. инновацион жараёнлар устидан самарали бошқарув энг аввало, муаммолари ҳал қилиш методологиясининг асосланганлиги, методологик ёндашувнинг мослиги, яъни, бошқарув фаолияти тадқиқотнинг таянч тушунчалари, тамойиллари ва методлари жамланмаси сифатида мос ҳолдаги назарий-методологик асосда қурилиши билан белгиланади. Даставвал, муаммо майдонини, айнан олганда эса – инновацион таълим муассасаси, инновацион жараён, фаолият, салоҳият, бошқарув фаолияти кабиларни баён қилувчи таянч тушунчаларни тавсифлаб ўтаминиз.

Инновацион мактаб – бу шундай таълим муассасасики, унинг моҳияти бўлиб инновацион ривожланишни доимий юзага келтириб бориш ҳосил қилиб, бу бир томондан, инновацион салоҳиятнинг ўсишига, иккинчи томондан эса педагогларнинг инновацион фаолияти орқали мактабнинг ўзининг ривожланишига ёрдам беради. Кўплаб таълим муассасалари ўз фаолиятларига янгича элементларни кирита бошладилар, лекин бунда қайта ўзгаришлар амалиёти инновацион ривожланишга мавжуд эҳтиёж ва раҳбарларнинг уни амалга ошира олиш маҳоратига эга эмасликлари орасидаги жиддий қарама-қаршилиққа дуч келди. Замонавий мактабларни замонавий бошқаришда

рахбарнинг махсус тури булиб - инновацион менежер томонидан бошқарилиши жамиятда тобора шаклланиб бормоқда.

Оддий мактабда-ўқув жараёнида ўқитувчи-ўқитувчи, ўқувчилар эса ўқитиладиганлар ҳисобланади, ўқувчилари томонидан мавжуд ижтимоий ҳолатни ўзлаштириш ва такрорлашга қаратилган, мустақил ўқиш, тайёрланиш, танқидий фикрлашлар мавжуд эмас. Инновацион мактабда ўқув жараёнини тенг иштирокчилари бўлиб ўқитувчи ва ўқувчилар ҳисобланади, ўқитувчилар ўқувчиларни ғайриоддий вазиятларда ижодий қобилиятларини ривожлантиришга, мустақил фикрлашга, мустақил ўқишга танқидий фикрларни билдиришга оид билимларни шакллантиришга, ўқитувчи болани индивидуал қобилиятларини амалга ошириш орқали тарбиялайди. Оддий ва инновацион мактабларни ўзига хос ҳам ижобий ҳам салбий томонлари мавжуд. Умумтаълим мактабларда Директор давлат таълим сиёсатининг "бошқарувчиси" дир ва унинг бошқарув фаолияти давомида у давлат таълим сиёсати ва ҳақиқий таълим амалиётини ривожлантириш устуворликлари ўртасида "кўприк" яратиши керак. Шу муносабат билан, муваффақиятли ишлаши учун у таълимни ривожлантиришнинг инновацион кўрсатмаларидан хабардор бўлиши керак. Шу муносабат билан, муваффақиятли ишлаши учун у таълимни ривожлантиришнинг инновацион кўрсатмаларидан хабардор бўлиши керак. Шу муносабат билан, муваффақиятли ишлаши учун у таълимни ривожлантиришнинг инновацион кўрсатмаларидан хабардор бўлиши керак. Бундан ташқари, директор ўз ходимларини ушбу маълумотлар билан зудлик билан таништириши керак. Бунинг учун директор турли хил маълумот манбалари билан ишлашга қодир, асосий, заруриятни аниқлаб, ҳамкасблари билан мулоқотда бўлиши керак. Айнан мактаб шароитида инновацион фикрлаш ва хулқ-атвор мотивациясининг шаклланиши содир бўлади. Мамлакат тараққиёти ва умуман таълимнинг инновацион фаолиятини амалга ошириш, биз таълим жараёнининг барча иштирокчилари учун инновацион ечимларни танлашда ташаббускорлик, мустақиллик ва масъулиятни талаб этади. Инновацияга ўналтирилган бошқарув менежментга нисбатан бир қатор хусусиятларга эга, уларнинг мақсади барқарор ишлашни таъминлашдир.

Умумтаълим мактабида олиб бориладиган инновацион бошқарувнинг хусусиятлари қуйидагиларни ўз ичига олади .

- Мактабнинг барқарор ишлашига қараганда анча юқори натижаларга эришиш имконияти;
- тез-тез кадрлар алмашинуви, кадрлар алмашинуви ошиши.
- Янгиликларга ижобий муносабат;
- бажарилган ишнинг янгилиги;

• умуман мактаб учун ҳам унинг таркибий қисмлари, жараёнлари, ўқув жараёнига жалб қилинган субъектлар учун параметрларни аниқлашда қийинчиликлар;

• Турли вазиятларни, шу жумладан олдиндан кўзда тутилмаганларни ҳам ҳисобга олишга имкон берадиган бошқарувнинг юқори мослашувчанлиги туфайли бартараф этилаётган беқарорлаштирувчи омилларнинг таъсири.

• Янги нарсадан доимий умид қилиш (янги ғоялар, натижалар, муаммолар, рақобатчилар ва бошқалар);

• инновацион жараён иштирокчилари томонидан энг юқори даражадаги шахсий эҳтиёжларни (ижтимоий эҳтиёжлар, ўзини намоён қилиш эҳтиёжлари, ўзини намоён қилиш, юқори ижодий натижалар) амалга ошириш имконияти;

• Инновацион жараён иштирокчиларининг касбий маҳоратини доимий равишда ошириш зарурияти;

• Инновацион жараён иштирокчиларининг шахсий фазилатларига кўйиладиган талаблар доирасини кенгайтириш;

Шуни хулоса қилиб айтаманки, мактабда инновацион бошқарув бугунги кунда кенг қамровли бошқарув вазифаларини ҳал қилишга мўлжалланган. Инновацион бошқарув ҳақида билиш директор олдидаги муҳим вазифалардан ҳисобланади. Инновацион бошқарув орқали директор мактабда маълумотларни йиғиш ва қайта ишлаш, бошқарув қарорларини ишлаб чиқиш, бошқариладиган жараённи шакллантириш ва ривожлантириш, тўғридан-тўғри ижрочиларнинг трансформацион фаолиятини ташкил этиш ва бошқалар каби вазифаларни ажрата олади.

Адабиётлар:

1. Уткина Е.А. Инновационный менеджмент в современной школе // Экономика и современный менеджмент: теория и практика: сб. ст. по матер. VI междунар. науч.-практ. конф. № 6. – Новосибирск: СибАК, 2011.